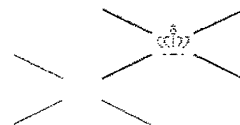

FORSVARSMINISTERIET

Redegørelse

REDEGØRELSE i opfølgning på statsministerens tilsagn på Udenrigspolitisk Nævns møde den 1. december 2006

Resumé

På et møde i Det Udenrigspolitiske Nævn den 1. december 2006 tilkendegav statsministeren, at regeringen ville udarbejde en redegørelse med henblik på at afklare påstandene i filmen *Den Hemmelige Krig*. Redegørelsen fastslår, at regeringen ikke misinformeret Folketinget, ligesom regeringen heller ikke har forholdt Folketinget oplysninger. USA's position vedr. Genevekonventionernes anvendelse i Afghanistan var offentligt kendte i 2002, ligesom pressemeddelelsen af 9. februar 2002 fra det Internationale Røde Kors. Det fastslås, at regeringen kontinuerligt har taget alle mulige tiltag for at undersøge, hvorvidt der skulle være substans i *Den Hemmelige Krigs* beskyldninger om, at personer tilbageholdt af danske soldater, skulle være blevet mishandlet i amerikansk varetægt eller overført til Guantanamo. Ligeledes gendrives påstandene i filmen om, at danske soldater skulle have overdraget flere end 34 personer i amerikansk varetægt, ligesom det heller ikke kan sandsynliggøres, at personer tilbageholdt af danske soldater skulle have været udsat for overgreb, mens de har været i amerikansk varetægt. Slutteligt gav den amerikanske regerings tilkendegivelser om anvendelsen af Geneve-konventionerne, herunder om beskyttelsen af tilbageholdte, således ikke regeringen anledning til betvivle, at overdragelse af tilbageholdte til de amerikanske styrker i Afghanistan, ville være foreneligt med Danmarks folkeretlige forpligtelser i henhold til den humanitære folkeret.

1. INDLEDNING

Der har i den seneste tid været debat om dokumentarfilmen "*Den Hemmelige Krig*", som havde biografpremiere mandag den 4. december 2006 og som blev vist på DR2 torsdag den 7. december 2006.

I filmen fremsættes en række påstande om forhold vedr. danske specialstyrkers operationer i Afghanistan i 2002, herunder bl.a., at 31 personer oprindeligt tilbageholdt af danske specialstyrker skulle have været udsat for mishandling, mens de var overgivet i amerikansk varetægt. Det anføres endvidere i filmen, at der var 5-6 tilfælde, hvor danske specialstyrker overleverede tilbageholdte til den amerikanske tilbageholdelsesfacilitet i Kandahar. I filmen anføres det adskillige gange, at den danske regering, herunder statsministeren, misinformede Folketinget. Det centrale spørgsmål i relation til påstandene i filmen er således, om regeringen vidste eller burde have vidst, hvorvidt USA overholdt sine forpligtelser i medfør af Geneve-konventionerne i relation til tilbageholdte i Afghanistan i perioden januar til maj 2002.

På baggrund af den store politiske interesse for sagen tilkendegav statsministeren på et møde den 1. december 2006 i UPN, at regeringen ville udarbejde en redegørelse med henblik på at afklare påstandene i filmen.

(¹...For god ordens skyld bør det nævnes, at der siden de omtalte begivenheder i 2002 er sket en yderligere udvikling i forsvarrets fokus på overholdelse af blandt andet den humanitære folkeret. Som eksempel herpå kan nævnes, at forsvarsministeren i et brev af 5. maj 2004 understregede vigtigheden heraf overfor forsvarschefen. Herudover har det øgede fokus helt konkret medført, at der i dag er indgået særlige overdragelsesaftaler gældende for de danske styrkebidrag i henholdsvis Irak og Afghanistan. For så vidt angår Afghanistan førte forhandlinger mellem blandt andet forsvarsministeren og præsident Karzai til, at Danmark den 8. juni 2005 blev det første land i ISAF, der indgik en sådan aftale. Aftalen sikrer at overdragne personer ikke risikerer dødsstraf, ligesom den forpligter de afghanske myndigheder til at behandle overdragne personer i overensstemmelse med de internationale forpligtelser. Herudover sikrer aftalen, at der kan gennemføres tilsyn fra såvel dansk side, som fra Internationalt Røde Kors og den uafhængige afghanske menneskeretsorganisation. Tilsvarende har Danmark en aftale med Storbritannien om overdragelse af tilbageholdte i Irak. Slutteligt har forsvarnet netop implementeret en særlig intern bestemmelse, der indskærper forbuddet mod tortur. (SOLDATENS kort + FØR-missionsuddannelse...?) [evt vedlægge FKO-direktiv om forbud mod tortur - er det endeligt vedtaget?]

Disse tiltag er selvsagt ikke udtryk for, at danske soldaters håndtering af tilbageholdte i Afghanistan 2002 ikke var (tilstrækkelig?). De er derimod et klart udtryk for den vægt, som regeringen lægger på overholdelsen den humanitære folkeret i de områder, hvori danske soldater deltager i internationale operationer. Et centralt element i dette er naturligvis at

---

¹ afsnittet skal flyttes - for det lyder som en undskyldning med denne placering.

drage nytte af de aktuelle erfaringer man kontinuerligt gør sig i internationale operationer under nye betingelser. Hermed kan man sikre, at forbedelsen og implementeringen af danske fredsstøttende indsatser sker bedst muligt.

2. FAKTISKE FORHOLD I FORBINDELSE MED UDSENDELSEN AF DET DANSKE SPECIALSTYRKEBIDRAG TIL OPERATION ENDURING FREEDOM.

Det kan nævnes, at forsvarsministeren i perioden 27. februar 2002 til 1. marts 2002 sammen med repræsentanter fra Udenrigsministeriet og Statsministeriet besøgte Kabul, Bagram og Kandahar. Det skal bemærkes, at besøget fandt sted før operationen den 17. marts 2002, hvor 31 personer blev tilbageholdt.

2.1 STYRKEBIDRAGETS OPGAVER, GRUNDLAG, KOMMANDOFORHOLD OG INSTRUKSER

Det danske specialoperationsstyrkebidrag blev på baggrund af Folketingsbeslutning B37 af 14. december 2001 udsendt til Afghanistan med henblik på at støtte den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan. Under udsendelsen var de danske specialstyrker underlagt en række direktiver udgivet af henholdsvis FKO og HOK. Disse direktiver udgjorde - sammen med B 37 - de retlige og operationelle rammer for specialstyrkernes aktiviteter. Sammenfattende kan det konstateres, at de danske specialstyrker blev udsendt med et robust mandat, herunder med adgang til at anvende magt til at gennemføre de pålagte opgaver.

Det danske specialoperationsstyrkebidrag, benævnt Task Group Ferret, blev på baggrund af Folketingsbeslutning B37 af 14. december 2001 udsendt til Afghanistan med henblik på at støtte den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan. B 37 blev vedtaget af bredt flertal bestående af V, S, DF, KF, RV, KRF, .

Af B37 fremgår, at Task Group Ferret indsættes med henblik på at gennemføre informationsindhentning, men at den også kan indsættes i forbindelse med indsatsens hovedformål, som var bekæmpelse af Al Qaida og Taliban i Afghanistan. Det fremgår endvidere af beslutningsforslaget, at bidraget vil operere under et robust mandat for magtanvendelse. Udover adgang til at anvende magt i selvforsvar er der også adgang til i fornødent omfang at anvende magt til at gennemføre de pålagte opgaver.

Nedenfor følger en kort gennemgang af de instrukser og direktiver, som Forsvarskommandoen og Hærens Operative Kommando har udstedt i medfør af B37.

US Rules of engagement (ROE) Operation Enduring Freedom (OEF) (17. december 2001) var magtanvendelsesreglerne, gældende for OEF missionen på tidspunktet for den danske specialstyrkeoperation. Disse regler autoriseres og indgår som en del af Forsvarskommandoens direktiv for magtanvendelse fra 24. januar 2002, med de tilføjelser og modifikationer som fremgår af dette direktiv.

Task Group Ferret indgik, som beskrevet i B37, i den amerikansk ledede indsats og var som sådan afgivet til amerikansk operativ kontrol i indsættelsesområdet, hvilket giver det pågældende hovedkvarter retten til at anvise de danske styrker opgaver og lede dem under udførelsen af opgaverne, inden for rammen af det nationale mandat som de danske styrker er udsendt med. Forsvarschefen opretholder til stadighed fuld national kommando.

Dette samt øvrige kommando og kontrol forhold fremgår af Forsvarskommandoens direktiv af 4. januar 2002, benævnt Forsvarskommandoens direktiv i forbindelse med danske specialoperationsstyrkers deltagelse i operation "Enduring Freedom" (4. januar 2002).

Opgaverne som Task Group Ferret kunne indsættes i, er fastlagt i direktivet og omfatter deltagelse i bekæmpelsen af Talibanstyret og Al Qaida bevægelsen, herunder at indgå i alle dele af koalitionen operationer. Det vil sige, at Task Group Ferret bl.a. kunne indsættes aktivt med henblik på f.eks. tilbageholdelse af relevante personer.

Opgaverne som Task Group Ferret kunne indsættes i er gengivet ordret fra Forsvarskommandoens direktiv af 4. januar 2002 i Chefen for Hærens Operative Kommandos Instruks for Chefen for Task Group Ferret i Afghanistan (6. januar 2002). Instruksen fastlægger endvidere de nærmere forhold omkring rapportering. Det fremgår, at Task Group Ferret pålægges fra ankomst til missionsområdet at gennemføre daglige rapporteringer, der som minimum skal indeholde oplysning om situationen, gennemførte og planlagte opgaver, samt logistiske forhold. Endvidere pålægges styrkechefen at rapportere, når særlige operative begivenheder foregår og hvis der forekommer en særlig hændelse jf. Forsvarets generelle bestemmelser herom.

Forsvarskommandoens magtanvendelsesdirektiv for Task Group Ferret af 24. januar 2002 implementerer og autoriserer de af USA udfærdigede rules of engagement med visse modifikationer og nationale retningslinier.

For så vidt angår den magtanvendelsesregel, der giver adgang til tilbageholdelse af civile personer, er det videre fremhævet, at disse ikke kan overlades, hvor der er konkret grund til at frygte, at den påkrævede humane behandling ikke vil finde sted. Direktivet autoriserer tilladelse til at overdrage tilbageholdte til foresatte myndigheder. I dette tilfælde den amerikanske militære ledelse på stedet.

Hærens Operative Kommandos direktiv for Task Group Ferret vedrørende magt-anvendelse under OPERATION ENDURING FREEDOM (31. januar 2002) implementerer Forsvarskommandoens magtanvendelsesdirektiv af 24. januar 2002, herunder autorisation til at overdrage tilbageholdte til foresatte myndigheder. Udover de i dette direktiv fastsatte bestemmelser om overdragelse af tilbageholdte, pålægges Task Group Ferret at sikre sig tilbageholdte personers identitet ved hjælp af identitetspapirer, fotografering og/eller fingeraftryk forud for en eventuel overdragelse til foresatte myndigheder.

Af den daglige situationsrapport fra Task Group Ferret af 5. februar 2002 fremgår det, at chefen for Task Group Ferret fra Hærens Operative Kommando har fået oplyst, at der er tiltro til at USA vil overholde givne konventioner, efter at tilbageholdte/"detainees" er blevet overladt i deres varetægt af Task Group Ferret. Enheden har udarbejdet særlige bestemmelser vedrørende tilbageholdelse og behandling af tilbageholdte.

2.2 TILBAGEHOLDELSE AF PERSONER

De danske styrker tilbageholdte og overdrog i alt 34 personer i forbindelse med to operationer - 13. februar og 17. marts 2002, der efterfølgende redegøres for. Alle personer tilbageholdt af de danske specialstyrker blev efterfølgende løsladt.

Udover disse to episoder, er der i enkelte tilfælde blevet tilbageholdt personer, som er blevet frigivet hurtigt efter. Episoderne er opstået, hvor de danske soldater er blevet opdaget af lokale afghanere (såsom fårehyrder), der normalt færdes i området. De tilbageholdte har ikke været flyttet fra det sted, hvor de blev tilbageholdt og er atter blevet frigivet efter mørkets frembrud, hvorefter de danske soldater har skiftet position eller er returneret til lejren. De har således ikke været overdraget til amerikansk varetægt.

a) 13. februar 2002, 3 mænd tilbageholdt - frigivelse 13. februar
Operationen hed AQ051 og blev gennemført den 13. februar 2002 og beskrives i hjemsendt situationsrapport af 13. februar kl. 2037Z 2002. [kan tidspunkter og o-navne frigives? Er ekstraheret i sitrep]

Opgaven i denne dansk ledede operation var at finde og tilfangetage en forhenværende minister i Taleban-regeringen, mullah Khairullah.

Den 13. februar 2002 kl. 1230Z modtages informationer om at mullah Khairullah er på vej ud af Afghanistan. Operationen iværksættes 13. februar kl. 1500Z og blev støttet af amerikanske helikoptere og radiopersonel. Kl. 1620 Z observeres et køretøj som efterfølgende standses. Køretøjet inde-

² "Z" angiver Greenwich Mean Time.

holder tre mænd og en dreng. Køretøjet undersøges og personerne blev udspurgt på stedet. Det blev vurderet, at to af de voksne var suspekter. På baggrund af omstændighederne beordrede det taktiske operationscenter på Kandahar Airfield til den danske fører på stedet, at mændene skulle udspørges og de blev alle tre ført til udspørgning hos amerikanerne i lejren i Kandahar med henblik på at fastslå deres identitet. Der blev taget foto af de tre tilbageholdte inden transporten til Kandahar Airfield. Der blev ikke løst skud under aktionen. Derudover blev drengen taget med, idet han ikke kunne efterlades alene i ørkenen. Han blev efterfølgende passet i den danske del af lejren (Camp MJØLNER), herunder givet mad og drikke. Kl. 1930 Z blev det endeligt fastslået at mullah Khairullah ikke var blandt dem og de modtog vand og rationer, hvorefter mændene og drengen under eskorte, blev fløjet retur til deres køretøj og frigivet på stedet af de danske soldater.

b) 17. marts 2002, 31 mænd tilbageholdt - frigivelse 19. marts

Operationen hed AQ058 og blev gennemført den 17. marts 2002 og beskrives i hjemsendt situationsrapport af 18. marts kl. 1843Z 2002, samt situationsrapport af 19. marts kl. 1822Z 2002 [hvorfor er tidspunktet ekstraheret?].

Opgaven i denne operation, der i modsætning til operationen 13. februar var amerikansk ledet, [På taktisk niveau?] var at indsamle informationer og materialer fra en koranskole, der formodedes at huse medlemmer af Taleban. Operationen blev iværksat 17. marts ca. kl. 2200Z under ledelse af en US Ground Force Commander, som var den ansvarlige chef på stedet. De danske styrker bidrog med et element ledet af en dansk fører med henblik på at sikre en del af et større målkompleks. På skolen opholdt sig 31 mænd, der sov med våbnene inden for rækkevidde. Der blev beslaglagt håndvåben, raketstyr, granater, samt magasiner og ammunition. Udspørgen på stedet fastslog, at der var tale om forskellige modstridende forklaringer fra de tilbageholdte enkeltpersoner. Det kan på baggrund af situationsrapporter ikke afklares, hvorvidt der var tale om dansk eller amerikansk udspørgen [hvad siger Forsvarskommandoen?]. Udspørgen fandt sted kort tid efter at operationen var blevet iværksat. Den amerikanske ledelse af operationen på stedet besluttede, at samtlige skulle bringes til lejren på Kandahar Airfield, under mistanke for at tilhøre eller sympatisere med Taleban. Der blev ikke affyret skud under aktionen. Styrken returnerede til Kandahar Airfield 18. marts kl. ca. 0300 Z. De pågældende, samt beslaglagt materiel og udrustning, blev efter endt udspørgen hos amerikanerne rapporteret frigivet 19. marts 2002, idet de ikke fandtes at tilhøre eller sympatisere med Taleban, men derimod tilhørte en - overfor den amerikansk ledede Koalition - samarbejdsvenlig fraktion, Afghan Military Forces.

**2.3 MATERIALE TIL IDENTIFIKATION AF TILBAGEHOLDTE VED OPERATIONEN
17. MARTS**

Forsvarskommandoen kan konstatere, at der er forskellige forklaringer [FRA HVEM] på, om og i hvilket omfang danske soldater har gennemført registrering af alle de tilbageholdte afghanere. De tilbageholdte viste sig, efter udspørgen ved de amerikanske styrker i området, at være venligtsindede bevåbnede afghanere, der alle blev frigivet efter kort tid. Der har derfor ikke tidligere været grund til at interessere sig for dette materiale.

Patruljeføreren erindrer jf. medierne ikke [møde i Forsvarskommandoen 15. december?], at der er gennemført registrering, mens styrkechefen i filmen giver udtryk for, at dette var normal procedure.

Forsvarskommandoen er ikke i besiddelse af materiale til identifikation af de tilfangetagne fra operation AQ058.

2.4 Tolkesagen

En dansk tolk udsendt til Afghanistan i januar-februar 2002, og som blev udlånt til amerikanerne, har fremsat påstande om, at han var vidne til, at amerikanske soldater udsatte tilbageholdte for ukorrekt behandling. Tolken var udsendt sammen med det danske specialoperationsstyrkebidrag til operation Enduring Freedom i 2002. Forsvarskommandoen blev bekendt med påstanden i januar 2004 i forbindelse med, at der blev rejst en arbejdsskadesag. Sagen kom Forsvarschefen til kendskab primo juni 2004, hvorefter forsvarsministeren blev orienteret. [FKO/hvornår blev FM orienteret?] Forsvarets Auditørkorps undersøgelse af 17. januar 2005 konkludere at de fremførte påstande om mishandling ikke kan bekræftes hverken fra amerikansk eller dansk side, ligesom der heller ikke er udvist strafbar forsømmelse ved ikke at indberette pligtmæssige oplysninger om forholdene i fangelejren til foresatte myndigheder. Såvel Forsvarsudvalget som det Udenrigspolitiske Nævn er blevet orienteret om sagen.

Hændelsesforløbet i sagen er som følger:

I forbindelse med en arbejdsskadesag bliver Forsvarsstabens Personelstab, der efter normal praksis håndterer sager om arbejdsskader, den 23. januar 2004 oplyst om, at en dansk tolk, der har været udlånt fra den danske styrke i Afghanistan for at støtte amerikanerne i "Camp Kandahar Detention Centre", hævder at have været vidne til mishandlinger af fanger. På baggrund heraf indhenter Forsvarsstabens Personelstab en skriftlig redegørelse fra den daværende danske styrkechef.

Den danske styrkechef rapporterer den 18. februar 2004 tilbage til Forsvarskommandoen, at tolkens oplysninger ikke kan bekræftes. Forsvarschefen orienteres herefter den 2. juni 2004 om sagen af Forsvarsstabens Personelstab, der efter normal praksis håndterer sager om arbejdsskader.

På baggrund af sagens karakter beslutter Forsvarschefen den 6. juni 2004, at der må gennemføres en egentlig undersøgelse.

Den 9. juni 2004 var der møde i Det Udenrigspolitiske Nævn. Forsvarsministeren redegjorde for den frigivne danske statsborger Slimane Hajdj Abderrahmane. I en pressemeddelelse fra Forsvarsministeriet samme dag, bekræftes det, at en dansk tolk har støttet amerikanerne i afhøringer af fanger, herunder i forbindelse med tre eller fire afhøringer af den danske fange Slimane Hajdj Abderrahmane. Abderrahmane blev ikke tilbageholdt af danske styrker. I pressemeddelelsen offentliggøres det ligeledes, at forsvarschefen har besluttet, at en auditorundersøgelse skal klarlægge de nærmere forhold omkring tolkens støtte til amerikanske afhøringer af fanger i Afghanistan.

Forsvarskommandoen anmoder herefter den 10. juni 2004 skriftligt Forsvarets Auditørkorps om at undersøge de nærmere omstændigheder ved en dansk militær tolks virke under dennes udsendelse med det danske militære specialoperationsstyrkebidrag i perioden fra den 9. januar til den 28. februar 2002. Anmodningen omfatter også en undersøgelse af de danske styrkes relationer til afhøringer af Slimane Hajdj Abderrahmane, der fandt sted i den amerikanske lejr i Afghanistan i foråret 2002.

Den 17. januar 2005 modtager forsvarsministeren og forsvarschefen den endelige rapport fra Forsvarets Auditørkorps. Rapporten offentliggøres ikke, idet den indeholder personfølsomme oplysninger.

Forsvarets Auditørkorps offentliggør den 18. januar 2005 en pressemeddelelse i anledning af den færdiggjorte rapport. Det fremgår heraf, at auditørrapporten, der vedrører en straffesag, er fortrolig, idet den indeholder forskellige klassificerede oplysninger. Det fremgår bl.a. af pressemeddelelsen, at det efter en vurdering af bevislighederne i sagen kan konkluderes, at:

- "Tolkens oplysninger om at have overværet mishandling og anden krænkende behandling af fanger ikke er blevet bekræftet fra hverken amerikansk eller dansk side. Den danske kontingentchef og en militærlæge, der flere gange har været i lejren, har forklaret, at de ikke fandt tegn på overgreb".
- "Der er ikke fremkommet beviser for, at den danske kontingentchef i forbindelse med tolkens virke har udvist strafbar forsømmelse ved ikke at indberette pligtmæssige oplysninger om forholdene i fangelejren til foresatte myndigheder".
- "Den samlede konklusion er, at der ikke er bevismæssig grundlag for at fortsætte den strafferetlige undersøgelse, hvorfor den er indstillet i medfør af retsplejelovens §749, stk. 2".

På et møde i Det Udenrigspolitiske Nævn den 25. januar 2005 orienterer forsvarsministeren om auditorundersøgelsen og dens konklusioner.

Forsvarschefen modtager den 2. marts 2005 brev fra tolken der anmoder om en samtale. Den 11. marts 2005 kvitterer Forsvarschefen for brevet og indvilger i et møde. Den 21. marts 2005 havde Forsvarschefens en samtale med tolken. Referat heraf bliver sendt til Forsvarets Auditorkorps den 22. marts 2005. Samme dag bliver forsvarsministeren orienteret om, at samtalen har fundet sted, og at referat her er oversendt til Forsvarets Auditorkorps.

Den 9. september 2005 lægges situationsrapporter, der omtaler de to operationer, hvor de danske specialoperationsstyrker har været med til at tilbageholde afghanere, i ekstraheret form på Forsvarskommandoens hjemmeside.

Den 11. september 2005 bringer Politiken en artikel, der bl.a. omtaler Forsvarets Efterretningstjenestes rolle i forbindelse med tolken, herunder at tolken holdes væk fra forsvarsministeren, mens denne er på besøg i Afghanistan. Ifølge Politikens kilder indberettede tolken konkrete overgreb til den danske styrkechef og Forsvarets Efterretningstjeneste.

På baggrund af artiklen fremsender forsvarsministeren den 12. september 2005

en skriftlig redegørelse for sagen til Folketingets Forsvarsudvalg. I redegørelsen omtales blandt andet en episode, der fører til, at den danske styrkechef og tolken havde et møde med en amerikansk chef med det formål at skabe klarhed over sagens rette sammenhæng. Endvidere omtales, at oplysninger om påståede mishandlinger og krænkelser i forbindelse med afhøringer først kom frem overfor Forsvarskommandoén og Forsvarsministeriet i forbindelse med tolkens arbejdsskadesag i 2004. Der nævnes til en pressemeddelelse udsendt af Forsvarets Auditorkorps i forbindelse med undersøgelsen, hvoraf fremgår, at hverken den danske styrkechef eller lægen har fundet tegn på overgreb i forbindelse med deres besøg. Det bekræftes, at antallet af tilbageholdte er 34, og at alle 34 efterfølgende er løsladt i Afghanistan.

Samlet set konkluderer forsvarsministeren at den omtalte artikel i Politiken den 11. september 2005 ikke er fremkommet med nye oplysninger i forhold til dem, auditøren allerede har undersøgt i forbindelse med den strafferetslige undersøgelse og forsvarsministeren finder ikke anledning til at iværksætte en ny undersøgelse.

Endelig redegør forsvarsministeren på et møde i Udenrigspolitisk Nævn den 27. september 2005 endnu engang for auditorundersøgelsen og dens konklusioner.

3. DE FOLKERETLIGE REGLER

I. Indledning

På det tidspunkt, som denne redegørelse vedrører, pågik der en væbnet konflikt i Afghanistan. Det relevante folkeretlige regelsæt er derfor det regelsæt, som samlet kan betegnes "krigens folkeret".

Dette regelsæt indeholder, for det første, regler for, hvornår våbenmagt må anvendes. Denne del af krigens folkeret betegnes "jus ad bellum", og er bestemmende for, om våbenmagt i det hele taget må anvendes. Blandt de centrale bestemmelser kan nævnes FN-Pagtens artikel 2, stk. 4, hvorefter magtanvendelse generelt er forbudt, FN-Pagtens artikel 42, som tillader kollektiv magtanvendelse, d.v.s. med mandat fra FN's Sikkerhedsråd, samt FN-pagtens artikel 51, 1. pkt., som tillader magtanvendelse i selvforsvar. Som anført i beslutningsforslag B37 af 14. december 2001 om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan var det folkeretlige grundlag for denne aktion retten til selvforsvar, jf. FN-pagtens artikel 51.

Regelsættet indeholder, for det andet, regler for, hvordan våbenmagt må anvendes. Denne del af regelsættet - "jus in bello" - betegnes den humanitære folkeret. Disse regler regulerer en mangfoldighed af emner som f.eks. forbud mod anvendelse af bestemte våbentyper og en besættelsesmagts forpligtelser. De helt centrale regler i den humanitære folkeret er imidlertid de regler, der skal beskytte såvel kombattanter, d.v.s. soldater, som civile fra unødige lidelser. De grundlæggende forbud mod at angribe civile og udsætte kombattanter for unødige lidelser bl.a. gennem brug af særligt skadegørende våben, findes i de 13 Haager-konventioner fra 1899 og 1907.

Efter 2. Verdenskrig blev det fundet nødvendigt at udbygge de dele af den humanitære folkeret, der vedrørte de, som i forbindelse med en væbnet konflikt befandt sig i fjendens hænder. Resultatet blev de fire Geneve-konventioner fra 1949, som bl.a. regulerede spørgsmålet om håndtering af krigsfanger og andre tilbageholdte under en væbnet konflikt.

II. Geneve-konventionerne

1. Generelt

Samlet udgør Geneve-konventionerne en altomfattende beskyttelse af krigens ofre. 1. og 2. Genève-konvention vedrører beskyttelsen af sårede og syge kombattanter på henholdsvis landjorden og til søs. Den 3. Geneve-konvention vedrører behandling af krigsfanger, mens den 4. Geneve-konvention vedrører beskyttelse af civile personer i krigstid.

Normalt er folkeretlige aftaler - uanset om de benævnes konventioner eller traktater eller noget helt tredje - kun bindende for de stater, som har tiltrådt konventionerne. Dette gælder imidlertid ikke, hvis de folkeretlige aftaler er udtryk for såkaldt folkeretlig sædvaneret, som er de folkeretlige regler, der forpligter alle stater, uanset at de ikke er formuleret i aftaler. Hvorvidt en given regel er en folkeretlig sædvane, må afgøres konkret på grundlag af bl.a. en analyse af staternes praksis.

Geneve-konventionerne er et eksempel på et folkeretligt regelsæt, som der er grundlæggende og principiel enighed om er udtryk for folkeretlig sædvaneret. Alle FN's medlemsstater har ratificeret - d.v.s. tiltrådt - de fire oprindelige konventioner. Alle stater - herunder stater, som ikke er medlem af FN eller nye stater - er således forpligtet af Geneve-konventionerne, uanset om de har tiltrådt disse.

De fire Geneve-konventioner blev i 1977 suppleret med to tillægsprotokoller om beskyttelse af ofre i internationale væbnede konflikter (Tillægsprotokol I) og om beskyttelse af ofre i ikke-internationale væbnede konflikter (Tillægsprotokol II). Et flertal af lande mener, at også de grundlæggende regler i disse to protokoller er udtryk for folkeretlig sædvaneret og dermed bindende for alle stater, uanset om de har tiltrådt protokollerne.

Der sondres i den humanitære folkeret traditionelt mellem internationale væbnede konflikter og ikke-internationale - eller interne - væbnede konflikter (borgerkrig). De fire Geneve-konventioner finder således som udgangspunkt alene anvendelse i internationale væbnede konflikter. Tillægsprotokol II og senere domspraksis peger imidlertid i retning af, at denne sondring får mindre og mindre betydning. Den centrale sondring i relation til, om den humanitære folkeret finder anvendelse, er således i dag snarere mellem "intern væbnet konflikt" og "intern uro" end mellem international og intern væbnet konflikt.

I forlængelse heraf har også den traditionelle opfattelse af staten som den eneste, der oppebar forpligtelser i medfør af den humanitære folkeret, været på retur. Tillægsprotokol II har således til formål at regulere interne væbnede konflikter, hvor den ikke-statslige part, f.eks. en oprørsbevægelse, i forhold til den humanitære folkeret kan sammenlignes med en stat uden i øvrigt at opfylde de folkeretlige betingelser for at være en stat.

2. De relevante bestemmelser.

Denne redegørelse vedrører anvendelsen af Geneve-konventionerne i forbindelse med den væbnede aktion i Afghanistan, herunder anvendelsen af reglerne om beskyttelse af tilbageholdte og håndteringen af 31 personer, som danske styrker tilbageholdte i Afghanistan i foråret 2002.

Det skal indledningsvist fastslås, at enhver, der bliver tilbageholdt uanset vedkommendes status, ifølge Geneve-konventionerne som mindstemål skal behandles humant, dvs. ikke må udsættes for tortur eller anden mishandling.

Når det nærmere skal vurderes, hvilken beskyttelse sådanne personer i øvrigt er berettiget til, må deres status i henhold til Geneve-konventionerne først fastlægges.

Geneve-konventionerne opererer med en central sondring mellem kombattanter, som er beskyttet af den 3. Geneve-konvention, og civile, som er beskyttet af den 4. Geneve-konvention.

Kombattanter, som tilbageholdes, skal i medfør af 3. Geneve-konvention gives status som krigsfanger og dermed gives den særlige beskyttelse, som krigsfanger har i medfør af denne konvention. Som kombattanter og dermed tilbageholdte, der har krav på status som krigsfanger, forstås i medfør af konventionens artikel 4A bl.a.:

- 1) medlemmer af en af de stridende parters væbnede styrker, såvel som medlemmer af hjemmeværn eller frivillige korps, der udgør en del af de væbnede styrker;
- 2) medlemmer af andre hjemmeværn og frivillige korps, herunder organiserede modstandsbevægelser, som tilhører en af de stridende parter, hvad enten de opererer på eller uden for deres eget territorium, og selv om dette territorium er besat, forudsat at disse hjemmeværn eller frivillige korps; herunder organiserede modstandsbevægelser, opfylder følgende betingelser:
  - a) at de står under kommando af en person, der er ansvarlig for sine undergivne,
  - b) at de er i besiddelse af et fast kendetegn, der er synligt på afstand,
  - c) at de bærer våbnene åbenlyst,
  - d) at de udfører deres operationer i overensstemmelse med krigens love og sædvaner;

Krigsfangebegrebet er tillige beskrevet i artikel 43 og 44 i Tillægsprotokol I til Geneve-konventionerne. Heraf fremgår, at personer, der deltager i den væbnede konflikt og som er underlagt en konfliktparts kommando og et disciplinært system, samt (som gruppe) overholder krigens regler, er omfattet af kombattantbegrebet.

Af 3. Geneve-konventions artikel 5, stk. 2, fremgår, at såfremt der opstår tvivl om, hvorvidt tilbageholdte personer er kombattanter i konventionens forstand har de krav på beskyttelse som krigsfanger indtil deres status er afgjort. Det betyder imidlertid ikke, at sådanne personer derved får status som krigsfanger.

Om beskyttelsen af krigsfanger fastslår konventionen bl.a., at krigsfanger altid har ret til respekt for deres person og ære, og at der over for krigsfanger aldrig må anvendes fysisk eller psykisk tortur eller nogen som helst anden form for tvang. Endvidere skal krigsfanger til enhver tid behandles human og behandles ens, det vil sige at der gælder et forbud mod diskrimination, dog under iagttagelse af enhver fortrinsbehandling på grund af rang, køn, helbredstilstand, alder eller faglige kvalifikationer.

Herudover må krigsfanger kun interneres i rum, der er beliggende på landjorden og som opfylder alle hygiejniske og sundhedsmæssige krav.

3. Geneve-konventionen indeholder herudover en lang række yderligere detaljerede regler om behandlingen af krigsfanger, herunder om de fysiske interneringsforhold (bl.a. logi, kost, beklædning, hygiejne og lægebehandling), moralske og psykologiske forhold ved interneringen (bl.a. adgang til religionsudøvelse, intellektuelle og sportslige aktiviteter, arbejde, ejendele og arbejds løn, brevveksling m.v.) samt om retten til at modtage hjælpeforsyninger.

Personer, der ikke opfylder betingelserne i ovennævnte bestemmelser og dermed ikke er kombattanter, har ved tilbageholdelse ikke krav på status som krigsfanger. Disse personer vil imidlertid være beskyttet af 4. Geneve-konvention. Denne konvention fastsætter sammen med visse bestemmelser i Tillægsprotokol I en række regler om beskyttelse af civile personer og civilbefolkningen under væbnede konflikter. Disse regler udgør et supplement til Haag-konventionernes almindelige regler om beskyttelse af civilbefolkninger imod virkningerne af fjendtligheder. Dette indebærer bl.a., at personer, der ikke er omfattet af kombattantbegrebet men alligevel deltager i kamphandlinger, nyder beskyttelse i overensstemmelse med reglerne i 4. Geneve-konvention samt tillægsprotokol I.

Artikel 4 i den 4. Genève-konvention fastslår, at konventionens beskyttelse omfatter personer, der i tilfælde af en strid eller besættelse i et givet øjeblik og under en hvilken som helst form, befinder sig i hænderne på en stridende part eller en besættelsesmagt, uden at være knyttet til disse ved statsborgerskab. Bestemmelsen udelukker enhver form for egenrådig handling fra fjendens side over for de beskyttede personer.

Civile nyder omfattende beskyttelse efter den 4. Genève-konvention. Konventionens artikel 27 fastslår, at beskyttede personer under alle forhold har krav på, at deres person, ære, familierettigheder, religiøse overbevisning og religionsudøvelse samt sæder og skikke respekteres. De skal til enhver tid behandles humant og skal beskyttes særligt mod alle voldshandlinger eller trusler herom og mod fornærmelser og offentlighedens nyfærdighed. Beskyttede personer har ifølge konventionen endvidere ret til og skal sikres mulighed for at appellere til den Internationale Røde Kors Komité (ICRC) og til nationale Røde Kors eller Røde Halvmåne selskaber i det land, hvor de måtte opholde sig. Herudover må der ikke udøves fysisk eller moralsk tvang mod beskyttede personer, i særdeleshed ikke for at få oplysninger fra dem.

Den humanitære folkeret indeholder i Tillægsprotokol I til Genève-konventionerne en række grundlæggende garantier, som gælder enhver person, der er i en stridende parts varetægt. De omhandlede personer, det vil f.eks. sige personer, der ikke har status af krigsfanger, skal altid behandles humant og sikres retten til personlig integritet, ære, overbevisning og religion. Følgende handlinger, der består i vold mod personers liv, helbred eller fysiske eller mentale velvære, er uden undtagelse for-

budt, hvad enten de relateres til civile eller militære myndighedspersoner:

- mord
- tortur af enhver art, fysisk eller mentalt
- korporlig afstraffelse
- lemlæstelse
- krænkelse af den personlige værdighed, herunder bl.a. ved ydmygende og nedværdigende behandling
- gidseltagning
- kollektiv afstraffelse
- trusler om at begå nogen af førnævnte handlinger

Beskyttelsen af civile, og dermed også personer, der uden at have kombattantstatus deltager i kamphandlinger, i medfør af 4. Geneve-konvention og krigsfanger i medfør af 3. Geneve-konvention er som det fremgår i vid udstrækning sammenlignelig. Kravet om human behandling af tilbageholdte - uanset deres status - fremgår af Geneve-konventionernes fælles artikel 3. Denne bestemmelse, som i dag må opfattes som gældende sædvaneret for alle væbnede konflikter, fastsætter sammen med Tillægsprotokol I en række minimumsstandarder for behandlingen af de beskyttede personer.³

Det gælder endvidere i relation til videregivelse til andre stater. Af artikel 12 i 3. Geneve-konvention, at krigsfanger kan overdrages til en anden stat, såfremt denne stat har tiltrådt konventionen, og såfremt det vurderes, at denne stat vil og kan overholde sine forpligtelser i medfør af konventionen.⁴ En tilsvarende bestemmelse for overdragelse af civile findes i artikel 45 i 4. Geneve-konvention.

Disse bestemmelser indebærer bl.a., at man ikke må videregive krigsfanger eller civile til en anden stat, såfremt der er en risiko for, at de pågældende udsættes for tortur, da det er forbudt at udsætte såvel kombattanter som civile for tortur i medfør af 3. og 4. Geneve-konvention.

---

³Geneve-konventionernes fælles artikel 3, stk. 2, pkt. 2:

I dette øjemed er og forbliver følgende handlinger til enhver tid og på ethvert sted forbudt i forhold til ovennævnte personer:

a) vold mod liv og legeme, i særdeleshed mord under enhver form, lemlæstelse, grusom behandling og tortur;

b) udtagelse af gidsler;

c) krænkelse af den personlige værdighed, i særdeleshed ydmygende og nedværdigende behandling;

d) domme, der ikke er afsagt af en behørigt konstitueret domstol, som yder alle de judicielle garantier, der betragtes som uundværlige af civiliserede folk, og henrettelser, der iværksættes uden en sådan domstols forudgående afgørelse.

⁴ [Citat af GK III art. 12 og GK IV art. 45]

Mens beskyttelsesniveauet med hensyn til kravet om human behandling for tilbageholdte er ens for civile personer (tilbageholdte) og kombattanter (krigsfanger), er der forskel på disse persongrupperes privilegier. Krigsfanger har således særlige privilegier i forhold til civile tilbageholdte, jfr. oven for.

III. Geneve-konventionernes anvendelse i Afghanistan

Fra efteråret 2001, da den amerikansk ledede operation mod Taliban-regimet og Al Qaida blev indledt som reaktion på terrorangrebet den 11. september, og i hvert fald indtil sommeren 2002, pågik en væbnet konflikt i Afghanistan. De relevante folkeretlige regler, der regulerer de danske styrkers ageren i Afghanistan, herunder tilbageholdelse af personer, er derfor den humanitære folkeret, særligt Geneve-konventionerne.

1. Danmark

Det statsretlige grundlag for det danske militære bidrag til Operation Enduring Freedom var beslutningsforslag B37, som blev vedtaget med et bredt flertal i Folketinget den 14. december 2001. Ved vedtagelsen af beslutningen gav folkettinget sit samtykke til, at danske militære styrker blev stillet til rådighed for den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk, herunder et styrkebidrag omfattende specialstyrker omfattende ca. 100 soldater, inklusivt nødvendigt støttepersonel. Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at de danske militære styrker vil operere under et robust mandat for magtanvendelse, der udover adgang til at anvende magt i selvforsvar, også giver adgang til i fornødent omfang at anvende magt til at gennemføre de pålagte opgaver. Det fremgår endvidere af bemærkningerne til beslutningsforslaget er hjemmelen for magtanvendelse til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan FN-pagtens artikel 51 om selvforsvar, som bekræftet af FN's Sikkerhedsråd i resolutionerne 1368 af 12. september 2001 og 1373 af 28. september 2001.

I forbindelse med Folketingets behandling af beslutningsforslaget redegjorde regeringen for sin holdning til spørgsmålet om anvendelsen af den humanitære folkeret i forbindelse med den militære operation i Afghanistan. Regeringen fastslog således i to svar⁵ til Forsvarsudvalget:

[ER DET SPM/SV 13?] "For så vidt angår Afghanistan vil det folkeretlige kompleks af normer til regulering af væbnede konflikter og beskyttelse af konfliktens ofre, herunder 3. Geneve-konvention om behandling af krigsfanger, finde anvendelse. Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål 48."

[ER DET SPM/SV 48?] "Hele det folkeretlige kompleks af normer til regulering af væbnede konflikter og beskyttelse af konfliktens ofre (tilfangede modstandere, de syge og sårede samt civilbefolkningen) aktiveres, så snart en væbnet konflikt er en realitet - uanset konfliktens baggrund. Det afgørende er, at parterne i en sådan konflikt lever op til de regler og sædvaner, der er udviklet med henblik på især at begrænse de lidelser, der er forbundet med militær magtudøvelse."

---

⁵ Spørgsmål 13 og spørgsmål 48 i Forsvarsudvalgets betænkning.

I den aktuelle situation gælder, at dem, der deltager i den amerikansk ledede indsats i Afghanistan, selvsagt er omfattet af - og skal overholde - de gældende regler for væbnede konflikter. Endvidere gælder, at danske såvel som andre kombattanter er beskyttet af Genève-konventionerne."

Der er således ingen tvivl om, at det danske militære bidrag var underlagt folkeretten, herunder den humanitære folkeret, og at bl.a. Genevekonventionernes regler om videregivelse af tilbageholdte var gældende.

Regeringens politik på dette område har konkret fundet udtryk i det magt-anvendelsesdirektiv⁶, som lå til grund for de danske [militære styrkers, herunder] specialstyrkers, indsats i Afghanistan.

2. USA

USA har tiltrådt de fire Geneve-konventioner fra 1949. USA har ikke tiltrådt de to tillægsprotokoller fra 1977 om beskyttelse af ofre i henholdsvis internationale og interne væbnede konflikter, som indeholder en udbygning af bl.a. reglerne for beskyttelse af tilbageholdte. USA er af den opfattelse, at enkelte bestemmelser i protokollerne ikke er udtryk for folkeretlig sædvane.

For så vidt angår spørgsmålet om USA's anvendelse af Geneve-konventionerne med hensyn til status og behandling af tilfangetagne viste udtalelser i januar 2002 fra den amerikanske administration m.v., at USA ikke havde afklaret status for de tilbageholdte.

USA blev i forbindelse med overførelsen til Guantanamo-basen og indesparingen der af tilfangetagne fra Al-Qaeda og Taliban medio januar udsat for kritik i pressen og fra menneskerettighedsorganisationer. Ifølge pressen nægtede USA at give tilfangetagne status som krigsfanger i henhold til den humanitære folkeret.

Den danske ambassade i Washington oplyste ved fax af 17. januar 2002, at USA fortsat ikke havde afklaret, hvilken status de tilbageholdte ville opnå. Det oplystes samtidig, at forsvarsminister Rumsfeld havde brugt udtrykket "unlawful combattants". Man brugte bevist ikke udtrykket krigsfanger. Ambassade havde dog i State Department fået oplyst, "... at "detainees" afgjort vil blive behandlet i overensstemmelse med Genevekonventionen."

På den baggrund udarbejdede Udenrigsministeriet et dokument den 18. januar 2002 om "USA's behandling af "internerede" fra Al-Qaeda og Taliban"⁷. Det fremgår bl.a. heraf: "Ambassaden i Washington har i State Department fået oplyst, at "internerede" afgjort vil blive behandlet i overensstemmelse med Geneve-konventionerne".

⁶ Forsvarskommandoens fortrolige Direktiv til Chefen for Task Group Ferret vedrørende magtanvendelse under Operation Enduring Freedom af 24. januar 2002.

⁷ Bilag xx

Det bemærkes, at indberetningsvirksomheden fra ambassaden i Washington i januar-februar 2002 om status for tilbageholdte i Afghanistan-konflikten havde fokus på de tilbageholdte i Guantánamo på grund af sagen om den danske Guantánamo-fange. Ambassaden i Washington indberettede den 23. januar 2002 om forsvarsminister Rumsfelds udtalelser vedrørende behandlingen af tilbageholdte i amerikansk varetægt. Heraf fremgår, at den amerikanske forsvarsminister gjorde en stor indsats for at udbrede kendskabet til, at fangerne behandles i overensstemmelse med humanitær folkeret. Rumsfeld havde mere præcist bl.a. forklaret det således:

"... under the Geneva Convention, an unlawful combatant is entitled to humane treatment. Therefore, whatever one may conclude as to how the Geneva Convention may or may not apply, The United States is treating them -- all detainees -- consistently with the principles of the Geneva Convention. They are being treated humanely".

Den 7. februar 2002 fastlagde den amerikanske præsident i et memorandum⁸ amerikansk politik med hensyn til behandling af tilbageholdte, som tilhørte Al Qaida og Taliban.

Dokumentet vedrører spørgsmålet om behandlingen af tilbageholdte fra Al Qaida og Taliban, jfr. overskriften "Humane Treatment of Al Qaeda og Taliban Detainees".

Dokumentet indeholder konklusionerne fra en juridisk analyse om anvendelsen af Geneve-konventionerne. Det fremgår af dokumentet, at præsidenten havde besluttet, at Geneve-konventionerne ikke fandt anvendelse i relation til Al Qaida, allerede fordi Al Qaida som en ikke-statslig aktør ikke var part i konventionerne. Derimod fandt Geneve-konventionerne anvendelse i relation til Taliban, da Afghanistan som stat havde tiltrådt Geneve-konventionerne. Hverken Taliban eller Al Qaida havde ret til krigsfangestatus, da førstnævnte var ulovlige kombattanter, og dermed ikke opfyldte betingelserne i artikel 4 i 3, Geneve-konvention og da Geneve-konventionerne ikke fandt anvendelse i relation til sidstnævnte.

Selvom USA således ikke finder, at man juridisk er forpligtet til at yde tilbageholdte fra Al Qaida og Taliban beskyttelse som krigsfanger, besluttes det, at de pågældende som politik skal behandles humant, og i det omfang det er hensigtsmæssigt og i overensstemmelse med militær nødvendighed på en måde der stemmer overens med principperne i Geneve-konventionerne.⁹

---

⁸ bilag xx

⁹ Endvidere pkt. 5: "I hereby reaffirm the order previously issued by the Secretary of Defence to the United States Armed forces requiring that the detainees be treated humanely and, to the extent appropriate and consistent with military necessity, in a manner consistent with the principles of Geneva."

"United States Armed forces shall continue to treat detainees humanely and, to the extent appropriate and consistent with military necessity, in a manner consistent with the principles of Geneva."

Det fastslås endelig i papiret, at den amerikanske udenrigsminister anmodes om at kommunikere memorandumets beslutninger til allierede, og andre lande og internationale organisationer.

Det bemærkes at ovennævnte memorandum af 7. februar 2002 aldrig er blevet modtaget fra de amerikanske myndigheder ad officielle kanaler. Regeringen er først kommet i besiddelse af memorandumet efter de danske specialstyrker afsluttede sin indsats i Afghanistan.

Ambassaden i Washington indberettede den 7. februar 2002: "Det Hvide Hus annoncerede i dag, at præsident Bush har vurderet, at Geneve-konventionen finder anvendelse i forhold til de tilfangetagne, der tilhører Taliban. Dette gælder ikke Al Qaeda-fanger, selvom det understreges, at begge typer fanger vil blive behandlet i overensstemmelse med konventionens principper. Under henvisning til Geneve-konventionens artikel 4 vil Taliban-fangerne imidlertid ikke komme i betragtning til POW-status".

Den 11. februar 2002 indsendte ambassaden to dokumenter om status for fangerne på Guantanamo-lejren. Der er tale om et fact sheet som gengiver hovedelementerne i Memoet af 7. februar 2002, samt en presseerklæring om samme spørgsmål. De to papirer blev overgivet til ambassaden fra Danmarks desk officer i State Department, der tillige havde instruktion om telefonisk at oplæse en række punkter, der svarede til Det Hvide Hus' pressekonference den 7. februar.

I fact sheet'et gengives hovedindholdet af præsidentens memorandum af 7. februar 2002, herunder den humane behandling af tilbageholdte samt status for tilbageholdte medlemmer af Al Qaida og Taliban i forhold til Geneve-konventionerne. Det fremgår endvidere, at selvom de tilbageholdte ikke er berettiget til krigsfangeprivilegier, vil de ikke desto mindre blive inkorporeret en række af disse privilegier. Det fremgår klart af dokumentet, at de tilbageholdte ikke ville blive udsat for fysiske eller psykiske overgreb eller nedværdigende behandling.¹⁰

¹⁰ "- Even though the detainees are not entitled to POW privileges, they will be provided many POW privileges as a matter of policy."

"- POW Privileges the Detainees will not receive. The detainees will receive much of the treatment normally afforded to POWs by the Third Geneva Convention. However, the detainees will not receive some of the specific privileges afforded to POWs, including: -- access to a canteen to purchase food, soap, and tobacco -- a monthly advance of pay -- the ability to have and consult personal financial accounts -- the ability to receive scientific equipment, musical instruments, or sports outfits."

"- The detainees will not be subject to physical or mental abuse or cruel treatment".

[TILFØJE AFSNIT OM AT US HOLDNING GENSTAND FOR DEBAT I FT (UM 30/1-02) SAMT BETDYDELIG MEDIEINTRESESSE (STM PRESSEMØDE 22/1-02) => US HOLDNING KENDT I DK FOLKETING OG OFFENTLIGHED => ALLIGEVEL IKKE ØNSKE OM AT TRÆKKE BIDRAG HJEM]

3. Folkeretlig vurdering

Uanset at regeringen ikke er enig i alle elementer i den amerikanske analyse, hvorefter de tilbageholdte ikke tildeles rettigheder direkte i medfør af 3. eller 4. Geneve-konvention, er det centrale i den beskrevne amerikanske retsopfattelse efter regeringens opfattelse, at alle tilbageholdte skulle behandles humant og i overensstemmelse med principperne i Geneve-konventionerne.

De grundlæggende principper i Geneve-konventionerne omfatter som anført bl.a. forbud mod tortur og anden mishandling.

Det bemærkes, at det af såvel præsidentens memorandum af 7. februar 2002 som af det omtalte factsheet fremgår, at: "United States Armed forces shall continue to treat detainees humanely and, to the extent appropriate and consistent with military necessity, in a manner consistent with the principles of Geneva."

Det var og er regeringens vurdering, at den kursiverede tekst ikke indebærer en indskrænkning i kravet om de tilbageholdtes humane behandling, herunder forbudet mod tortur og anden mishandling. Ved vurderingen heraf har regeringen lagt særlig vægt på, at det udtrykkeligt i fact-sheet'et af 11. februar 2002 fremhæves, at "the detainees will not be subjected to physical or mental abuse or cruel treatment,". Det var regeringens opfattelse, at den kursiverede tekst rettede sig mod de tilbageholdtes privilegier. Det anføres udtrykkeligt i det nævnte fact sheet, at den amerikanske afvisning af, at give de tilbageholdte krigsfangestatus fører til, at de ikke modtager en række privilegier. Som nævnt ovenfor opregnes i fact sheet en række af disse privilegier, der ikke gives, og de omfatter blandt andet adgang til at købe mad, sæbe og tobak, månedlig forudbetaling af løn, adgang til at have en bankkonto, etc.

Det skal bemærkes, at det tillige fremgår af fact sheet'et, at ICRC havde besøgt og fortsat ville have adgang til at besøge de indsatte. Dette sammen med andre tilkendegivelser fra ICRC indgik i regeringens samlede overvejelser, herunder ICRC's pressemeddelelse den 9. februar 2002¹¹, hvori ICRC hilste det velkomment, at USA har bekræftet, at 3. Geneve-konvention fandt anvendelse i Afghanistan. ICRC noterede, at USA både historisk og aktuelt havde vist sin respekt og støtte for ICRC, og at ICRC har fået adgang til alle tilbageholdt i Guantanamo og Afghanistan i overensstemmelse med organisationens mandat.

Sammenfattende var det således regeringens vurdering, at den amerikanske retsopfattelse som minimum - uanset uenigheden om status for de tilbageholdte - indebar, at alle tilbageholdte ville blive behandlet humant og

---

¹¹ Bilag xxx

dermed ikke ville blive udsat for tortur og anden grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling.

Den amerikanske regerings tilkendegivelser om anvendelsen af Genevekonventionerne, herunder om beskyttelsen af tilbageholdte, gav således ikke regeringen anledning til betvivle, at overdragelse af tilbageholdte til de amerikanske styrker i Afghanistan, ville være foreneligt med Danmarks folkeretlige forpligtelser i henhold til den humanitære folkeret.

[AFSNIT OM KRAV TIL DOKUMENTATION/REGISTRERING I FORBINDELSE MED OVERDRAGELSE AF CIVILE OG/ELLER KRIGSFANGER?]

4. KRONOLOGI OVER UNDERRETNING AF MYNDIGHEDER OG FOLKETING

4.1 Oplysninger om det faktiske handelsesforløb i forbindelse med operationen 17. marts 2002, hvor 31 blev tilbageholdt af danske styrker.

Af Forsvarskommandoens interne arbejdspapirer fremgår det hvem og hvornår der er blevet orienteret om handelsesforløb for situationer med tilbageholdte.

[NORMAL PRAKSIS for orienteringer beskrives. Tilgår]

Følgende blev orienteret ved nedenstående hændelser:

13. februar 2002, 3 mand tilbageholdt - frigivelse 13. februar:
Forsvarsministeriet orienteret den 14. februar 2002. [kilde? Sitrapport?]
Forsvarschefen kvitterede skriftligt den 20. februar 2002 [hvad betyder dette?].

17. marts 2002, 31 mænd tilbageholdt:
I Forsvarskommandoens til og med Chefen for Forsvarskommandoens Internationale Operationssektion den 19. marts 2002. [kilde er sitrapport?]
Det er ikke anført i Forsvarskommandoens interne notater, hvorvidt Forsvarsministeriet efterfølgende er blevet orienteret om tilbageholdelsen den 17. marts.

[Orienteringsflow søges indhentet - tilgår]

FKO er i perioden (... til ...) løbende blevet orienteret om de pågældende operationer gennem daglige meldinger fra de udsendte styrker - de såkaldte situationsrapporter. Som udgangspunkt videregendes sådanne situationsrap-

porter ikke til Forsvarsministeriet med mindre konkrete forhold tilsiger dette. Dette var tilfældet i xxx[jf Forsvarskommandoen tekst]

Forsvarsministeren bliver første gang gjort opmærksom på påstandene om mishandling af tilbageholdte fanger under interviewet med Guldbrandsens den 7. december 2005. Umiddelbart herefter anmoder forsvarsministeren forsvarschefen om at undersøge påstandene. Endvidere retter Forsvarsministeriet henvendelse til Pentagon. Både forsvaret og Pentagon afviser at have oplysninger om mishandling af personer.

Forsvarskommandoen besvarede den 26. april 2004 en henvendelse fra Dagbladet Information vedrørende dansk deltagelse i tilbageholdelse af personer i Afghanistan. På baggrund af Forsvarskommandoens svar beder Information herefter den 10. maj 2004 om Forsvarsministeriets kommentarer til Forsvarskommandoens oplysninger om, at danske styrker har deltaget i tilbageholdelsen af personer. Forsvarsministeriet undersøger sagen nærmere og bekræfter herefter overfor Informations journalist, at danske styrker i samarbejde med amerikanske styrker har været med til at tilbageholde personer.

Det fremgår herefter af en avisartikel i Information 15. maj 2005 at "de danske specialstyrker har også på egen hånd tilbageholdt personer, meddeler Forsvarskommandoen. Alle personer tilbageholdt af danske styrker er efterfølgende blevet frigivet i Afghanistan."

Folketingsmedlem Søren Søndergaard stiller den 18. maj 2004 følgende § 20 spørgsmål (S 3926) til forsvarsministeren:

"Vil ministeren oplyse, hvor mange personer danske tropper i Afghanistan har taget som krigsfanger henholdsvis tilbageholdt, hvem de er overdraget til, samt hvad der siden er sket med dem?"

Forsvarsministeren besvarer S 3926 den 27. maj 2004:

"Forsvarskommandoen har oplyst, at de danske styrker ikke har taget krigsfanger i Afghanistan. Danske styrker i Afghanistan har i samarbejde med de amerikanske styrker været med til at tilbageholde 34 personer. Alle disse 34 personer er efterfølgende blevet frigivet i Afghanistan."

[AFSNIT OM BREV TIL FOU VEDR. PRÆCISERING AF SVAR DATERET 19/1-06]

Et år senere retter journalist Guldbrandsen ved mail af 13. juni 2005 henvendelse til Forsvarsministeriet [mangler første henvendelse den 2. juni]. I mailen beder Guldbrandsen blandt andet om adgang til at interviewe personel fra de danske specialstyrker og om adgang til at følge specialstyrkerne i funktion. Henvendelserne kommer ikke ind på problemstillingen omkring tilbageholdte personer og eventuelle overgreb.

*Hvad svarer vi på henvendelse?

I forbindelse med den øgede åbenhed om Jægerkorpset og dets aktiviteter i Afghanistan under Operation Enduring Freedom foretager forsvaret en præsentation af de danske specialstyrker på Flyvestation Aalborg den 7. september 2005. I den forbindelse udtaler den daværende chef for Jægerkorpset sig til pressen og tilkendegiver, at jægerne tog fanger i Afghanistan og nævner som konkret eksempel en operation, hvor et antal personer tilbageholdes. Samme dag interviewes den daværende chef for Jægerkorpset af Guldbrandsen, der under interviewet hævder, at visse af de personer som danske styrker har tilbageholdt skulle være endt på Guantanamo.

På baggrund heraf anmoder Forsvarsministeriet den 8. september 2005 Forsvarskommandoen om at redegøre for, hvor mange personer danske styrker har tilbageholdt i Afghanistan under OEF, i hvilket omfang det er danske styrker, der har stået for tilbageholdelserne samt endelig om det kan dokumenteres, at personer, der måtte være taget af danske specialstyrker under OEF og overdraget til USA, efterfølgende er løsladt.

*[Hvornår får FKO helt præcist oplysning om mistanke om GUA/mishandling?].
[VIGTIGT!]*

Samtidig vurderer Forsvarsministeriet, at Jægerkorpsets udtalelse til pressen under det ovenfor nævnte arrangement den 7. september 2005 om at der blev taget "fanger" under OEF i Afghanistans kan give anledning til misforståelser, hvorfor Forsvarsministeriet udarbejder et notat om forskellen mellem krigsfanger og tilbageholdte personer. Dette notat oversendes til Det Udenrigspolitiske Nævn og Folketingets Forsvarsudvalg den 13. september 2005.

Den 14. september 2005 svarer Forsvarskommandoen på Forsvarsministeriets henvendelse af 8. september 2005. Forsvarskommandoen oplyser, at det totale antal tilbageholdte under Operation Enduring Freedom af danske styrker er i alt 34. Tilbageholdelserne af de 34 personer er foretaget af danske styrker, og alle tilbageholdte personer er løsladt i Afghanistan.

På baggrund af Forsvarsministeriets henvendelse af 8. september 2005 søger Forsvarskommandoen sideløbende hermed at få belyst sagen ved de amerikanske myndigheder gennem de militære kanaler.

Den 21.-22. september 2005 deltager Guldbrandsen i rejse med forsvarsministeren til Kosovo.

I et svar af 27. oktober 2005 anbefaler Central Command, at Forsvarsministeriet tager kontakt til Pentagon ad de diplomatiske kanaler.

Den 2. november deltager FC i et interview med Guldbrandsen. Sidst i interviewet hævder Guldbrandsen, at fanger i amerikansk varetægt skulle være blevet mishandlet.

I perioden herefter er der en række kontakter på diplomatisk niveau, blandt andet et møde den 1. december 2005 i Forsvarsministeriet med den amerikanske forsvarsattaché ligesom den danske forsvarsattaché i Washington den 13. december 2005 har kontakt til Pentagon.

* 7-11 FKO svar til FMN (om hvad??) Kan ikke finde det - kan Forsvarskommandoen?

Den 30. november 2005 retter også den danske forbindelsesofficer i CENTCOM en skriftlig forespørgsel til CENTCOM om operationen i Afghanistan.

Den 7. december 2005 deltager Forsvarsministeren i et interview med Guldbrandsen. Mod slutningen af det xx minutter lange interview anfører Guldbrandsen, at personer tilbageholdt af danske styrker er endt på Guantanamo, samt at de 31 personer, der blev tilbageholdt under operationen den 18. marts 2005 er blevet mishandlet. Forsvarsministeren tilkendegiver i den forbindelse overfor G. at sagen er meget alvorlig, og at man er i kontakt med amerikanerne samt at man følger op på sagen med henblik på at få belyst de fremførte påstande.

Efter interviewet tager Forsvarsministeren ved brev af 9. december 2005 kontakt til Forsvarschefen og udbeder sig Forsvarschefens bemærkninger til de fremsatte anklager. I brevet tilkendegiver Forsvarsministeren, at hverken Forsvarsministeriet eller forsvaret kan være tjent med beskyldninger om, at personer tilbageholdt af danske soldater ikke er blevet humant behandlet eller endt på Guantanamo, hvorfor det er vigtigt at undersøge beskyldningerne til bunds.

Forsvarschefen svarer ved brev af 16. december 2005. Af brevet fremgår, at Forsvarskommandoen har gennemgået de relevante situationsrapporter og haft samtaler med nøglepersonellet ved Hærens Operative Kommando samt personer i den danske specialstyrke, der deltog i operationen. På den baggrund konstaterer Forsvarschefen, at der ikke er grund til at anfægte de i situationsrapporterne anførte om, at de tilbageholdte er blevet frigivet. Der er heller ikke tilgået de danske specialstyrker, Hærens Operative Kommando eller Forsvarskommandoen oplysninger eller indikationer på overgreb på fanger og tilbageholdte i den amerikanske lejr, idet der dog henvises til en tolks påstande om overvarelse af mishandlinger; påstande som en auditorundersøgelse ikke har kunnet bekræfte. Forsvarschefen afviser således de af Guldbrandsen fremsatte påstande.

De ovenfor nævnte diplomatiske kontakter fører til i, at Forsvarsministeriet ved brev af 21. december 2005 fremsender en anmodning til Pentagon om

oplysninger om den amerikansk ledede operation den 18. marts 2002 i Afghanistan. I henvendelsen anmodes Pentagon om at bekræfte at de personer, som danske styrker har deltaget i tilbageholdelsen af, er blevet frigivet, ligesom der efterspørges oplysninger, der indikerer, at de tilbageholdte måtte være blevet udsat for overgreb. Endvidere spørges der til oplysninger, der underbygger påstandene om at tilbageholdte skulle være blevet overført til Guantanamo.

Medlemmerne af det Udenrigspolitiske Nævn bliver i forbindelse med besvarelsen af § 20 spørgsmål S 5687 tilbudt at se Forsvarsministeriets brev til Pentagon.

* Q: hvornår infoes UM (og STM) første gang om G+G's påstande? [VIGTIGT]

Forsvarsministeriet orienterede den 21. december 2005 Statsministeriet om, at forsvarsministeren var blevet interviewet af journalist Christoffer Guldbrandsen om de danske specialstyrkers deltagelse i Operation Enduring Freedom (OEF). Det nævnes, at journalisten under interviewet fremførte påstand om, at nogle af de personer, der var tilbageholdt af danske soldater i Afghanistan i 2002 var endt på Guantanamo, samt at nogle af de tilbageholdte angiveligt skulle være blevet ukorrekt behandlet på en base i Kandahar.

Forsvarsministeriet oplyste, at det ville undersøge sagen nærmere, og at der var rettet henvendelse til Pentagon. Statsministeriet anmoder samme dag den 21. december om yderligere oplysninger i sagen. Forsvarsministeriet fremsender derfor pr. fax den 22. december 2005 supplerende materiale i form af forsvarsministerens brev af 9. december 2005 til forsvarschefen, forsvarschefens svar til forsvarsministeren af 16. december 2005, forsvarsministerens brev af 13. december 2005 til journalisterne Guldbrandsen og Giversen, forsvarsministerens svar af 27. maj 2004 på § 20 spørgsmål S 3926 samt forsvarsministerens presseberedskab.

FM skriver den 13. december 2005 brev til G&G, og anmoder om flere oplysninger vedr. påstanden om ukorrekt behandling af tilbageholdte.

Den 2. januar 2006 kontakter G&G FMN og foreslår at der arrangeres et nyt møde med FM under forudsætning af at mødet kan filmes.

Den 10. januar 2006 skriver FM brev til G&G med fornyet opfordring til at fremkomme med info, der understøtter de fremsatte påstande.

Den 15. januar 2006 bringer Jyllandsposten en artikel om de danske specialstyrkers deltagelse i Operation Enduring Freedom i Afghanistan. Artiklen giver den brede offentlighed et detaljeret kendskab til de operationer som danske styrker har deltaget i. Også operationen den 21. marts 2005 omtales i detaljer i artiklen.

Under interviewet med G+G endvidere bliver gjort opmærksom på, at svaret på S 3926 angiveligt skulle have givet anledning til uklarhed. Derfor fremsender Forsvarsministeren den 19. januar 2006 et præciserende svar til Forsvarsudvalget vedr. § 20 S 3926. Det fastslås her, at danske styrker har tilbageholdt 34 personer i Afghanistan, og at de alle blev frigivet.

G&G fremsender den 25. januar 2006 brev til FM, hvori de hævder, at der er blevet truffet en beslutning om at udelukke dem fra at tale med ansatte i forsvaret i forbindelse med deres udsendelse.

Forsvarsministeriet svarer på dette brev den 10. februar 2006, at Forsvarsministeriet ikke kan genkende påstanden om forsvarets lukkethed over for G&G, idet såvel forsvarsministeren, forsvarschefen som den tidligere chef for de danske specialstyrker har besvaret spørgsmål, ligesom Guildbrandsen har deltaget i Forsvarsministerens rejse til Kosovo den 21.-22. september 2005. Derudover har der været flere telefoniske kontakter samt møder med embedsmænd fra Forsvarsministeriet, samt en udleveret relevante dokumenter i forbindelse med aktindsigtsanmodninger.

Herefter klager G&G den 29. marts 2006 til Folketingets Ombudsmand om henholdsvis afslag på aktindsigt, at forsvaret udøver selektiv lukkethed samt over destruerede dokumenter. Sagen ved Folketingets Ombudsmand er ikke afsluttet endnu.

Den 12. maj 2006 svarede Pentagon i et klassificeret brev, idet dette svar på FMN's anmodning blev fulgt op af et uklassificeret (uden angivelser af klassificerede "koder") brev den 17. maj 2006.

I forbindelse med FM mundtlige besvarelse af § 20 spørgsmål den 17. maj 2006 i Folketinget, nævner FM svaret fra Pentagon. En kopi af Pentagons brev af 17. maj bliver den 24. maj 2006 fremsendt til Det Udenrigspolitiske Nævn og Folketingets Forsvarsudvalg.

Den 29. maj 2006 bliver kopi af Pentagons brev fremsendt til G+G.

Den 1. juni 2006 bringer Information en kronik af forsvarsministeren. I kronikken kommer forsvarsministeren ind på tilbageholdelsesproblematikken ligesom forsvarsministeren nævner, at han allerede den 5. maj 2004 - kort tid efter ministerens tiltræden - i et brev til forsvarschefen sætter fokus på de personer, der måtte blive tilbageholdt af danske styrker. ligesom forsvarsministeren straks skal underrettes såfremt personer tilbageholdt af danske styrker lider overlast.

4.2 Hvem vidste hvad: Oplysninger om de juridiske/folkeretlige forhold: her må vi også overveje om vi

evt skal dele op på myndigheder eller lave en lang kronologi?

[KOORDINERES MED UMN] I relation til den amerikansk ledede internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan overvejer den amerikanske administration primo 2002, hvilken status tilfangetagne medlemmer af Al-Qaeda og Taleban skulle have.

Forsvarsministeriet modtog den 17. januar 2002 en fax fra Den Danske Ambassade i Washington, som oplyser, at USA fortsat ikke har afklaret, hvilken status de tilbageholdte fanger vil opnå. Det oplyses samtidig, at Rumsfeld har brugt udtrykket "unlawful combattants". Man brugte bevidst ikke udtrykket krigsfanger. Ambassaden havde dog i State Department fået oplyst, "...at "detainees" afgjort vil blive behandlet i overensstemmelse med Geneve-konventionen". Forsvarsministeriet modtog endvidere den 18. januar 2002 en fax fra Udenrigsministeriet indeholdende beredskabstalepunkter til Udenrigsministeren. Tilsvarende oplysninger fremgår heraf.

I et memo af 19. januar 2002 tilkendegiver Donald Rumsfeld at Al-Queda og Taleban ikke har krav på krigsfangestatus, men dog human behandling i overensstemmelse med principperne i Genève-konventionerne. Præsident Bush bekræfter dette i sit memo af 7. februar 2002, hvori præsidenten fastsætter Genevekonventionernes gyldighed i relation til konflikten i Afghanistan. Memoet ses ikke at være indgået officielt til Forsvarsministeriet.

Samtidig hermed igangsatte Forsvarschefen en auditorundersøgelse. Denne skulle klarlægge de nærmere forhold vedrørende toikens støtte til amerikanske afhøringer i Afghanistan.

Forsvarsministeren orienterede den 9. juni 2004 Det Udenrigspolitiske Nævn om sagen og udsendte samme dag en pressemeddelelse herom.

I januar 2005 forelå auditorundersøgelsen, der konkluderede, at der ikke var grundlag for en videre efterforskning af sagen om, at forsvaret skulle have haft kendskab til eller været vidne til overgreb på tilbageholdte i Afghanistan. FAUK udsender den 18. januar 2005 en pressemeddelelse, der redegører for sagen.

5. FORHOLDET MELLEM MYNDIGHEDER OG FILMENS INSTRUKTØR (ALLE)

[FORSLAG FRA STM: SÆRSKILT BILAG?]

5.1 generelt

I dokumentarfilmen lægges der stor vægt på operationen i marts 2002, hvor 31 personer blev tilbageholdt. På trods heraf er det særdeles overraskende, at der i filmen intet nævnes om, at Forsvarsministeriet i maj 2006 fik oplyst fra Pentagon, at der ikke havde været beskyldninger om, at de 31 personer skulle være blevet udsat for overgreb (CHECK formuleringen!). G+G fik ved brev af 29. maj 2005 tilsendt kopi af brevet fra Pentagon. Ligeledes nævnes der på intet tidspunkt i filmen noget om, at Forsvarsministeren og Forsvarsministeriet gentagne gange har opfordret G+G til at fremkomme med dokumentation for påstandene om mishandlinger og overførsel af tilbageholdte til GUA.

Under et interview i forbindelse med filmen blev forsvarsministeren den 7. december 2005 konfronteret med beskyldninger om, at de 31 personer skulle være blevet ukorrekt behandlet, ligesom det blev påstået personer tilbageholdt af danske styrker var endt på Guantanamo. På baggrund af disse beskyldninger sendte Forsvarsministeriet den 21. december 2005 et brev til Pentagon, hvori der spurgtes til de 31 tilbageholdte, herunder frigivestidspunktet, informationer om ukorrekt behandling af de tilbageholdte, samt om personer tilbageholdt af danske styrker skulle være blevet overført til Guantanamo. Den 12. maj 2006 svarede Pentagon i et klassificeret brev, idet dette svar blev fulgt op af et uklassificeret brev den 17. maj 2006, som blev sendt til Det Udenrigspolitiske Nævn og Folketingets Forsvarsudvalg den 24. maj 2006. Det bemærkes, at forsvarsministeren ved sin besvarelse af §20 spørgsmål S 5687 tilbød medlemmer af Det Udenrigspolitiske Nævn at læse forsvarsministeriets klassificerede brev til Pentagon af 21. december 2005.

Da Forsvarsministeriet var bekendt med, at dokumentarfilmens bagmand havde interesse i svaret, blev det uklassificerede brev endvidere sendt til disse den 29. maj 2006. Det skal fremhæves, at det af svaret fremgår, at Pentagon ikke har informationer om beskyldninger om mishandling. Endvidere fremgår det af brevet, at ingen af de tilbageholdte var transporteret ("transferred") ud af Afghanistan. På trods heraf har man fra journalisterne side valgt ikke at medtage dette i filmen.

Tilsvarende kan det oplyses, at forsvarsministeren og Forsvarsministeriet gentagne gange har anmodet filmens bagmand om dokumentation for deres påstande, således at disse kunne undersøges. På trods af to breve fra forsvarsministeren samt et brev fra Forsvarsministeriet har journalisterne ikke ønsket at udlevere oplysningerne.

5.2 Forsvarskommandoen

Redegørelse vedrørende påstand om selektiv lukkethed i forsvaret

På foranledning af journalisterne Christoffer Guldbrandsens og Nils Giversens klage til Folketingets Ombudsmand fremsendte Forsvarskommandoen den 18. maj 2006 en redegørelse til Forsvarsministeriet, hvori det blev afvist, at journalisterne var blevet underlagt selektiv lukkethed fra forsvarets side.

Forsvarets samarbejde med journalisterne Guldbrandsen og Giversen begyndte i forsommeren 2005, på nogenlunde samme tidspunkt som forsvaret var i færd med at revurdere sin informationspolitik. Journalisterne rettede henvendelse om hjælp til at beskrive afsluttede specialstyrkeoperationer i Afghanistan, Irak og på Balkan med fokus på førstnævnte. Journalisterne blev inviteret til et arrangement ved Jægerkorpset på Flyvestation Aalborg den 7. september 2005. Under besøget benyttede de to journalister sig af muligheden for individuelle interviews med bl.a. styrkechefen fra det udsendte styrkebidrag til Afghanistan 2002. Efter interviewet var der uenighed om, hvorvidt indgåede aftaler var blevet overholdt. Bl.a. optrådte Guldbrandsen under interviewet meget insisterende, talte forbi styrkechefen og anfægtede hans forklaring. Resultatet blev at parterne stod langt fra hinanden og var uenige om interviewformen.

Endvidere viste det sig at journalisterne i flere måneder før deres formelle anmodning om hjælp havde rettet uformelle henvendelser til en række myndigheder og enkeltpersoner, der alle havde haft omgaver relateret til udsendelsen af det danske specialoperationsstyrkebidrag til Afghanistan i 2002.

Efter evaluering af bl.a. disse handlinger blev det besluttet, at alle fremtidige henvendelser fra Guldbrandsen og Giversen skulle følge de formelle kanaler og i øvrigt behandles i overensstemmelse med gældende informationspolitik.

I forbindelse med journalisternes efterfølgende klage til ombudsmanden afviste forsvaret påstandene om, at de var blevet udelukket og at ansatte ikke længere måtte tale med dem. Fakta var bl.a., at de pågældende ansatte, efter oplevelserne den 7. september 2005, ikke ønskede at samarbejde med journalisterne. I henhold til Forsvarets Kommunikationspolitik har den enkelte medarbejder ret, men ikke pligt til at udtale sig.

Andre medier fik adgang til at interviewe patruljesoldater om samme emneområde. Det skyldes, at forsvaret følger lighedsprincippet om ikke at udelukke nogen, blot fordi andre journalister tidligere har vist interesse for samme stof. Det skal i øvrigt nævnes, at Guldbrandsen og Giversen næsten konsekvent fravalgte at bruge den fremgangsmåde ved henvendelser, som forsvaret havde betinget.

I Forsvarskommandoen's redegørelse fra den 18. maj 2006 til Forsvarsministeriet afviser forsvaret endvidere journalisternes påstand om, at de i en sag om udleverede dokumenter har været udsat for forskelsbehandling. Sam-

tidig redegør forsvaret for, at sagsbehandlingstiden på komplekse sagsområder, som Guldbrandsen, i sin første henvendelse til forsvaret, erkender at hans emne er omfattet af, ikke er anderledes end normalt.

Forsvaret lægger vægt på et godt samarbejde med medierne - også i de situationer, hvor vi er udsat for kritik - og accepterer mediernes rolle med at formidle viden og indsigt. Det er forsvarets vurdering, at netop denne sags kompleksitet og de betydelige hensyn, der eksisterer til hemmeligholdelse af operationsvilkår og muligheder, har betydet, at journalisterne har oplevet sig udelukket. Det er ikke en opfattelse, som forsvaret deler.

Der henvises i øvrigt til bilaget FKO LESEK-K UM 0504855-054 af 2006-05-18 med tilhørende bilag.

Det kan slutteligt oplyses, at forsvaret har fortsat samarbejdet med de to journalister, herunder leveret det i filmen anvendte billedmateriale fra den lette opklaringseskadrons operation ved Musa Qala i efteråret 2006

5. 3. Statsministeriet

Den 14. november 2005 anmoder Guldbrandsen og Giversen Statsministeriet om aktindsigt, med følgende indhold: "I forbindelse med produktion af en dokumentarfilm til Danmarks Radio begærer jeg hermed aktindsigt i alle dokumenter/papirer, herunder journallister, vedrørende udsendelse af specialstyrker til Afghanistan, herunder jagerkorpsset fremandskorpsset, støttepersonel og Forsvarets Efterretningstjeneste eller andre associerede. ... alt materiale vedrørende operationen før, under og efter uden nogen begrænsning af tidsrum. Vores begæring omfatter ligeledes danske holdninger/reaktioner/overvejelser på den amerikanske beslutning om at Genevekonventionen ikke var gældende i Afghanistan. Danske holdninger/reaktioner/overvejelser til begrebet "illegal kombattant". Spørgsmål omkring enhver form for håndtering af krigsfanger/fanger/tilbageholdte/civile tilbageholdte/"illegale kombattanter". Ovenstående omfatter også alt vedrørende håndtering og overdragelse af krigsfanger/civile tilbageholdte/tilbageholdte/"illegale kombattanter" til andre, uanset hvem disse måtte være. Vi begærer ligeledes aktindsigt i alt vedrørende den såkaldte "tolk", og dennes udsagn om mishandlinger af fanger begået af Amerikanere og pligtforsømmelse begået af dansk personel. Vedrørende de danske styrker i Irak begærer vi aktindsigt i alle dokumenter/papirer/elektroniske medier der måtte have nogen som helst forbindelse til håndtering af krigsfanger/civile tilbageholdte/tilbageholdte/ "illegale kombattanter", herunder naturligvis spørgsmål om overdragelse og registrering."

Der træffes endelig afgørelse i sagen den 26. april 2006.

Guldbrandsen og Giversen indklager sagen for Folketingets Ombudsmand den 11. maj 2006. Statsministeriet har den 3. juli 2006 afgivet udtalelse i sagen, hvori der detaljeret er redegjort for sagsbehandlingsforløbet (herunder for sagsbehandlingstiden). Sagen er p.t. (4. december 2006) fortsat under behandling af ombudsmanden.

20. januar 2006

Guldbrandsen og Giversen anmoder om aktindsigt i:

"Undertegnede søger hermed om aktindsigt i dokumenter oprettet i forbindelse med det besøg, Statsminister Anders Fogh Rasmussen aflagde i Aalborg i januar 2002 for at hilse på de danske specialstyrkesoldater, der efterfølgende blev udsendt til Afghanistan.

Konkret ønskes aktindsigt i dokumenter omkring:

- Formålet med besøget.
- Hvornår Statsministeren tog til Aalborg - dato og klokkeslæt.
- Hvordan Statsministeren kom til Aalborg.
- Hvad der foregik til selve arrangementet. Hvem der deltog udover Statsministeren. Hvor lang tid begivenheden varede. Hvornår arrangementet sluttede - dato og klokkeslæt.
- Om Statsministeren efterfølgende har haft kontakt med de danske soldater, han talte med ved arrangementet i Aalborg. Og om han efterfølgende er blevet orienteret om specialstyrkens ophold og indsats operationer i Afghanistan
- Om Statsministeren overnattede i Aalborg og i så fald hvor. Billeder/fotos, artikler, mødeplaner, talemanuskripter, mødereferater mm. fra begivenheden ønskes der også indsigt i.

Statsministeriet træffer endelig afgørelse i sagen den 2. marts 2006.

Sagen indklages for Folketingets Ombudsmand den 27. marts 2006 vedrørende bortkomne billeder. Statsministeriet afgiver udtalelse i sagen den 10. maj 2006. Folketingets Ombudsmand fremkommer med en udtalelse den 22. maj 2006, hvoraf det fremgår at man ikke foretager sig yderligere i sagen, da de bortkomne billeder er lokaliseret.

27. februar 2006

Guldbrandsen og Giversen stiller en række spørgsmål omhandlende statsministerens kendskab til præsident Bush's memoer af 7. februar 2002 angående status for Taleban og Al-Qaeda. Spørgsmålene besvares ved e-post af 15. marts 2006.

2. marts 2006

Statsministeriet træffer endelig afgørelse vedrørende anmodning om aktindsigt af 20. januar 2006

15. marts 2006

Statsministeriet besvarer en række spørgsmål stillet den 27. februar 2006 af Guldbrandsen og Giversen.

Besvarelsen indeholder bl.a. en tilkendegivelse af, at de pågældende dokumenter ikke ses at være indgået i Statsministeriet, og således ikke ses at være forelagt statsministeren.

26. april 2006

Statsministeriet træffer endelig afgørelse vedrørende anmodning om aktindsigt af 14. november 2005

26. april 2006

Guldbrandsen og Giversen stiller en række spørgsmål omhandlende fortolkning af Geneve-konventionerne (tilbageholdte skal behandles i overensstemmelse med principperne i Geneve-konventionerne vs tilbageholdte vil altid være omfattet af en af de to Geneve-konventioner.)

Spørgsmålene besvares ved e-post af 16. maj 2006.

8. maj 2006

Guldbrandsen og Giversen stiller en række spørgsmål omhandlende forhold vedrørende de danske specialstyrkers tilfangetagelse og tilbageholdelse af personer, som efterfølgende skulle være blevet udleveret til amerikanske styrker.

Spørgsmålene besvares ved e-post af 6. juni 2006

12. maj 2006

Guldbrandsen og Giversen anmoder om aktindsigt i:

"...den tale statsminister Anders Fogh Rasmussen holdt i Ålborg den 3. januar 2002 i forbindelse med afskeden med specialstyrkerne umiddelbart før de drog til Afghanistan." (Sag 230-0318)

Statsministeriet træffer endelig afgørelse i sagen den 7. juni 2006.

16. maj 2006

Statsministeriet besvarer en række spørgsmål stillet den 26. april 2006 af Guldbrandsen og Giversen.

Besvarelsen fastslår bl.a., at regeringen fastholder det hidtil anført om, at tilbageholdte altid vil være omfattet af og beskyttet af enten 3. eller 4. Geneve-konvention.

7. juni 2006

Statsministeriet træffer endelig afgørelse vedrørende anmodning om aktindsigt af 12. maj 2006 Statsministeriet lokaliserer et ta-

leudkast, som ikke var registreret i ministeriets journalsystem. Det pågældende udkast undtages i sin helhed fra adgang til aktindsigt i medfør af offentlighedslovens § 7, nr. 1, da det ikke har været anvendt af statsministeren.

15. juni 2006

Guldbrandsen og Giversen anmoder om aktindsigt i:

»alle dokumenter, der måtte relatere sig til spørgsmålet om fangers berettigelse til beskyttelse af Geneve konventionerne i december 2001, januar-juni 2002?«, »alle dokumenter, der måtte relatere sig til spørgsmålet om overdragelse af fanger til et land, hvor de pågældende risikerer dødsstraf.« og »alle dokumenter, der måtte relatere sig til spørgsmålet om overdragelse af fanger til et land, hvor de pågældende risikerer at være tilbageholdt på ubestemt tid.«.

Statsministeriet lokaliserer et dokument - gengivelse af en samtale mellem en ambassade og en fremmed stat - som i sin helhed undtages fra adgangen til aktindsigt i medfør af offentlighedslovens § 13, stk. 1, nr. 2.

25. oktober 2006

Guldbrandsen og Giversen stiller spørgsmål omhandlende rapporter fra Amnesty International.

Spørgsmålene besvares ved e-post af 15. november 2006

9. november 2006

Guldbrandsen og Giversen anmoder om aktindsigt i:

"...i taleberedskaber, notater og andre dokumenter der måtte være udarbejdet i statsministeriet i forbindelse med håndteringen af DRs produktion af tidligere drøftede TV-dokumentar (den der du ved nok...). Herunder talepunkter, notater og dokumenter tilsendt fra andre ministerier og myndigheder..."

Statsministeriet træffer endelig afgørelse i sagen den 9. november 2006. Statsministeriet udleverer aktliste samt materiale oversendt af FNM den 21. og 22. december 2005.

15. november 2006

Statsministeriet besvarer spørgsmål stillet den 25. oktober 2006 fra Guldbrandsen og Giversen.

XXXX BILAG

- Brev fra Pentagon dateret 17. maj 2006.

- Forsvarsministerens samt Forsvarsministeriets breve (af .....) til G+G-journalisterne vedr. oplysninger om påståede mishandlinger, samt journalisternes svar herpå.
- Besvarelsen af §20 spørgsmål S 3926 af 24. maj 2005 samt brev af 19. januar 2006 vedr. præcisering heraf.
- Memo fra præsident George W. Bush dateret 7. februar 2002.
- Pressemeddelelse fra Internationalt Røde Kors dateret 9. februar 2002.
- Notatet til UPN og FoU...
- Udskrift af FM i FT'et 17-5-06
- Bush Memo af 7-2-02
- UM's notat/beredskabstaleseddel af 18-1-02 (sendt til STM + FMN)???